ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

2. dubna 2009 *

Ve věci C-523/07,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článků 68 ES a 234 ES, podaná rozhodnutím Korkein hallinto-oikeus (Finsko) ze dne 19. listopadu 2007, došlým Soudnímu dvoru téhož dne, v řízení zahájeném

A,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení A. Rosas, předseda senátu, A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (zpravodaj), U. Lõhmus a P. Lindh, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: C. Strömholm, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 22. října 2008,

* Jednací jazyk: finština.

s ohledem na vyjádření předložená:

– za finskou vládu J. Heliskoskim a A. Guimaraes-Purokoski, jako zmocněnci,

– za německou vládu M. Lummou a J. Kemper, jako zmocněnci,

– za řeckou vládu T. Papadopoulou, jako zmocněnkyní,

– za italskou vládu R. Adamem, jako zmocněncem, ve spolupráci s W. Ferrante, avvocato dello Stato,

– za vládu Spojeného království V. Jackson, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s C. Howardem, QC,

– za Komisi Evropských společenství P. Aaltem a V. Jorisem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 29. ledna 2009,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243, dále jen „nařízení“).

2 Tato žádost byla předložena v rámci žaloby podané paní A, matkou dětí C, D a E, proti rozhodnutí Kuopion hallinto-oikeus [správní soud v Kuopio (Finsko)], jímž bylo potvrzeno rozhodnutí, na jehož základě perusturvalautakunta (výbor pro zajištění základních sociálních práv) přistoupil k okamžitému převzetí těchto dětí do péče a umístil je do odborně vedeného rodinného domova.

Právní rámec

Právo Společenství

3 Dvanáctý a třináctý bod odůvodnění nařízení znějí takto:

„(12) Pravidla pro určení příslušnosti ve věcech rodičovské zodpovědnosti stanovená tímto nařízením jsou formulována s ohledem na nejlepší [zájem] dítěte, zejména na blízkost. To znamená, že příslušným by měl být především soud členského státu, ve kterém má dítě své obvyklé bydliště, s výjimkou určitých případů změny bydliště dítěte, nebo soud určený dohodou nositelů rodičovské zodpovědnosti.

(13) V zájmu dítěte toto nařízení výjimečně a za určitých podmínek umožňuje příslušnému soudu postoupit věc soudu jiného členského státu, pokud je tento jiný soud z hlediska svého umístění vhodnější k projednání věci. […]“

4 Článek 1 odst. 1 nařízení stanoví:

„1. Toto nařízení se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se

[…]

b) přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.“

5 Článek 8 odst. 1 tohoto nařízení stanoví:

„Soudy členského státu jsou příslušné ve věci rodičovské zodpovědnosti k dítěti, které má v době podání žaloby obvyklé bydliště na území tohoto členského státu.“

6 Článek 13 odst. 1 uvedeného nařízení zní takto:

„V případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte a nelze určit soudní příslušnost podle článku 12, jsou příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází.“

7 Článek 15 odst. 1 nařízení stanoví:

„Výjimečně mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci nebo její určité části, a v případě, že je to v [nejlepším] zájmu dítěte,

a) přerušit řízení v dané věci nebo její části a vyzvat strany, aby podaly návrh u soudu tohoto jiného členského státu v souladu s odstavcem 4, nebo

b) požádat soud jiného členského státu, aby převzal příslušnost v souladu s odstavcem 5.“

8 Podle článku 17 tohoto nařízení:

„Pokud je soudu některého členského státu předložena věc, k níž není podle tohoto nařízení příslušný a k níž je podle tohoto nařízení příslušný soud jiného členského státu, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepříslušnost.“

9 Článek 20 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:

„V naléhavých případech nebrání toto nařízení soudům členského státu, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě, přijmout předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.“

10 Článek 53 nařízení uvádí:

„Každý členský stát určí jeden nebo více ústředních orgánů, které budou nápomocny při používání tohoto nařízení, a stanoví místní nebo věcnou příslušnost každého orgánu. V případě, že členský stát určil více než jeden ústřední orgán, zasílají se sdělení obvykle přímo danému příslušnému ústřednímu orgánu. Pokud se sdělení zašle nepříslušnému ústřednímu orgánu, odpovídá tento orgán za předání sdělení příslušnému ústřednímu orgánu a za informování odesílatele v tomto smyslu.“

11 Článek 55 tohoto nařízení zejména stanoví:

„Ústřední orgány na žádost ústředního orgánu jiného členského státu nebo nositele rodičovské zodpovědnosti spolupracují v jednotlivých věcech v zájmu dosažení cílů

tohoto nařízení. Proto činí přímo nebo prostřednictvím orgánů veřejné moci nebo jiných subjektů veškeré potřebné kroky v souladu s právem tohoto členského státu ve věci ochrany osobních údajů, aby

a) shromažďovaly a vyměňovaly informace;

i) o situaci dítěte;

ii) o probíhajících řízeních nebo

iii) o rozhodnutích týkajících se dítěte;

[…]

c) usnadňovaly komunikaci soudů, zejména při aplikaci čl. 11 odst. 6 a 7 a čl. 15;

[…]“

Vnitrostátní právní úprava

12 Podle čl. 15 odst. 1 zákona o sociální podpoře [sosiaalihuoltolaki (710/1982), dále jen „zákon 710/1982“)], ve znění účinném v době rozhodné z hlediska skutkového stavu v původním řízení, musí obec v naléhavých případech nebo vyžadují-li to okolnosti rovněž zajišťovat péči v zařízení a další sociální služby pro subjekty, které v obci pobývají, avšak nemají tam bydliště.

13 Podle článku 16 zákona o ochraně dětí [lastensuojelulaki (683/1983), dále jen „zákon 683/1983“)], ve znění účinném v době rozhodné z hlediska skutkového stavu v původním řízení, musí sociální orgán obce přijmout opatření k okamžité pomoci, pokud podmínky, v nichž jsou dítě či mladistvý vychováváni, ohrožují či nezajišťují jejich zdraví nebo vývoj.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

14 V prosinci 2001 se děti C, D a E v doprovodu své matky A a svého nevlastního otce F usadily ve Švédsku. Dříve byly děti D a E převzaty do péče města X ve Finsku. Toto převzetí do péče bylo odůvodněno násilím jejich nevlastního otce a později bylo pozastaveno. Během léta 2005 opustila tato rodina Švédsko za účelem strávení prázdnin ve Finsku. Zůstala na území Finska, přičemž bydlela v obytných vozech na různých kempinkových místech, aniž by děti chodily do školy. Dne 30. října 2005 podala uvedená rodina u orgánů sociální péče města Y (Finsko) žádost o ubytování.

15 Rozhodnutími perusturvalautakunta ze dne 16. listopadu 2005, přijatými na základě zákona 683/1983, byly děti C, D a E neprodleně převzaty do péče ve Finsku a umístěny do pěstounské rodiny z důvodu, že zůstaly opuštěné.

16 A a F se domáhali zrušení rozhodnutí o tomto okamžitém převzetí do péče.

17 Perusturvalautakunta zamítl rozhodnutími ze dne 15. prosince 2005 takto předložený návrh na zrušení a podle článku 16 zákona 683/1983 převzal děti C, D a E do péče a nařídil jejich umístění do odborně vedeného rodinného domova.

18 A podala u Kuopion hallinto-oikeus žalobu, jejímž předmětem byl návrh na zrušení těchto rozhodnutí a na vrácení dětí do její péče. Upřesnila, že po dobu jejího odjezdu s F do Švédska v polovině listopadu 2005 zůstaly její děti ve Finsku u sestry jejich nevlastního otce. Tento soud zamítl rozhodnutím ze dne 25. října 2006 tuto žalobu a potvrdil napadená rozhodnutí. Své rozhodnutí odůvodnil zdůrazněním, že podle čl. 15 odst. 1 zákona 710/1982 zakročil perusturvalautakunta v rámci svých pravomocí. Uvedený soud dodal, že životní podmínky dotčených dětí vážně ohrožovaly jejich psychický stav, zdraví a vývoj. Převzetí těchto dětí do péče a jejich umístění do náhradní péče jim umožnilo získání nezbytné psychiatrické péče a nabídlo jim možnost školní docházky, jakož i bezpečné a stabilní prostředí.

19 A podala proti tomuto rozhodnutí u Korkein hallinto-oikeus (Nejvyšší správní soud) odvolání, přičemž uplatňovala nedostatek pravomoci finských orgánů. V tomto ohledu A uvedla, že děti C, D a E jsou od 2. dubna 2007 švédskými státními příslušníky, kteří mají již delší dobu ve Švédsku trvalé bydliště. Věc tudíž spadá do příslušnosti švédských soudů.

20 Korkein hallinto-oikeus, domnívaje se, že pro rozhodnutí před ním probíhajícího sporu je nezbytný výklad nařízení, se rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) a) Je nařízení […] použitelné na výkon takového rozhodnutí o okamžitém převzetí péče o dítě a o jeho umístění mimo vlastní rodinu, jaké je předmětem projednávané věci, ve všech jeho částech, bylo-li toto rozhodnutí vydáno formou jediného rozhodnutí přijatého v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte?

b) Není-li tomu tak, je nařízení vzhledem ke svému čl. 1 odst. 2 písm. d) použitelné jen na tu část rozhodnutí, která se týká umístění mimo vlastní rodinu?

2) Jakým způsobem je z hlediska práva Společenství nutné vykládat pojem ‚obvyklé bydliště' v čl. 8 odst. 1 ve spojení s čl. 13 odst. 1 nařízení, zejména v případě, že se trvalé bydliště dítěte nachází v jednom členském státě, avšak dítě pobývá v jiném členském státě a bydliště často mění?

3) a) Za jakých podmínek lze, je-li nutné vycházet z toho, že dítě nemá v posledně uvedeném jiném členském státě své obvyklé bydliště, přesto v tomto členském státě přijmout naléhavé zajišťovací opatření (převzetí do péče) na základě čl. 20 odst. 1 nařízení?

b) Jsou zajišťovacími opatřeními ve smyslu čl. 20 odst. 1 nařízení pouze taková opatření, která lze přijmout podle vnitrostátního práva, a jsou ustanovení vnitrostátního práva týkající se těchto opatření při použití tohoto článku závazná?

c) Je nutné věc po přijetí zajišťovacího opatření i bez návrhu postoupit soudu příslušného členského státu?

4) Je nutné v případě, že soud členského státu není příslušný, žalobu odmítnout jako nepřípustnou, nebo je nutné věc postoupit soudu jiného členského státu?“

K předběžným otázkám

K první otázce

21 Podstatou této otázky je určení, zda čl. 1 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán tak, že se jednak použije na rozhodnutí, které nařizuje okamžité převzetí péče o dítě, jakož i jeho umístění mimo vlastní rodinu, a že toto rozhodnutí dále spadá pod pojem „občanskoprávní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud bylo přijato v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte.

22 Tato otázka byla položena týmž předkládajícím soudem, opírá se o stejné odůvodnění a byla formulována naprosto stejně jako otázka ve věci, v níž byl vydán rozsudek ze dne 27. listopadu 2007, C (C-435/06, Sb. rozh. s. I-10141). Za těchto podmínek vyžaduje tato otázka tutéž odpověď, jaká byla dána na první otázku ve výše uvedené věci C.

23 Článek 2 bod 7 nařízení totiž stanoví, že rodičovskou zodpovědností se rozumějí veškerá práva a povinnosti fyzické nebo právnické osoby týkající se dítěte nebo jmění dítěte, která jsou jí svěřena rozhodnutím, právními předpisy nebo právně závaznou dohodou.

24 Podle čl. 1 odst. 2 písm. d) nařízení patří umístění dítěte do pěstounské rodiny nebo ústavní péče k věcem, které jsou předmětem rodičovské zodpovědnosti.

25 Z pátého bodu odůvodnění nařízení mimoto vyplývá, že v zájmu zajištění rovnosti všech dětí se toto nařízení vztahuje na veškerá rozhodnutí ve věci rodičovské zodpovědnosti, včetně opatření k ochraně dítěte.

26 Rozhodnutí o převzetí péče o dítě, jakým je rozhodnutí dotčené ve věci v původním řízení, patří svou povahou mezi veřejná opatření, jejichž cílem je uspokojování potřeb ochrany a pomoci nezletilým.

27 Co se týče pojmu „občanskoprávní věci“, ten musí být vykládán tak, že může zahrnovat i opatření, která mají z pohledu práva členského státu veřejnoprávní povahu.

28 Tento výklad je podpořen desátým bodem odůvodnění nařízení, podle něhož nemá být toto nařízení použito „ve věcech týkajících se veřejnoprávních opatření obecné povahy ve věci vzdělání nebo zdraví“. Toto vyloučení potvrzuje, že zákonodárce Společenství neměl v úmyslu vyloučit z působnosti uvedeného nařízení všechna veřejnoprávní opatření.

29 Na první otázku je tedy třeba odpovědět, že čl. 1 odst. 1 nařízení musí být vykládán tak, že rozhodnutí, které nařizuje okamžité převzetí péče o dítě a jeho umístění mimo vlastní rodinu, spadá pod pojem „občanskoprávní věci“ ve smyslu tohoto ustanovení, pokud toto rozhodnutí bylo přijato v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte.

Ke druhé otázce

30 Ve své druhé otázce si předkládající soud klade otázku, jak je třeba vykládat pojem „obvyklé bydliště“ ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení, zejména v případě, že se trvalé bydliště dítěte nachází v jednom členském státě, avšak dítě pobývá v jiném členském státě a tam bydliště často mění.

31 Článek 8 odst. 1 nařízení uvádí zásadu, že příslušnost soudů členského státu ve věci rodičovské zodpovědnosti se stanoví podle místa, kde se nachází obvyklé bydliště dítěte v době podání žaloby, aniž by byl definován obsah tohoto pojmu.

32 Podle čl. 13 odst. 1 nařízení jsou v případě, že nelze zjistit obvyklé bydliště dítěte, příslušné soudy členského státu, ve kterém se dítě nachází.

33 Pouhá fyzická přítomnost dítěte v jednom členském státě tedy, jakožto podpůrné pravidlo pro určení příslušnosti ve vztahu k příslušnosti uvedené v článku 8 nařízení, nemůže postačovat k určení, že dítě v něm má obvyklé bydliště.

34 Podle ustálené judikatury vyplývá jak z požadavků jednotného použití práva Společenství, tak ze zásady rovnosti, že znění ustanovení práva Společenství, které výslovně neodkazuje na právo členských států za účelem vymezení svého smyslu a dosahu, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celém Evropském společenství, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím k souvislostem tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou (viz zejména rozsudky ze dne 18. ledna 1984, Ekro, 327/82, Recueil, s. 107, bod 11, jakož i ze dne 6. března 2008, Nordania Finans a BG Factoring, C-98/07, Sb. rozh. s. I-1281, bod 17).

35 Vzhledem k tomu, že čl. 8 odst. 1 nařízení neobsahuje výslovný odkaz na právo členských států za účelem určení smyslu a rozsahu působnosti pojmu „obvyklé bydliště“, musí být toto určení provedeno s ohledem na souvislosti ustanovení a cíl nařízení, zejména cíl vyplývající z dvanáctého bodu jeho odůvodnění, podle něhož jsou pravidla pro určení příslušnosti, která stanoví, formulována s ohledem na nejlepší zájem dítěte, zejména na blízkost.

36 Judikaturu Soudního dvora týkající se pojmu „obvyklé bydliště“ v jiných oblastech práva Evropské unie (viz zejména rozsudky ze dne 15. září 1994, Magdalena Fernández

v. Komise, C-452/93 P, Recueil, s. I-4295, bod 22; ze dne 11. listopadu 2004, Adanez-Vega, C-372/02, Sb. rozh. s. I-10761, bod 37, a ze dne 17. července 2008, Kozlowski, C-66/08, Sb. rozh. s. I-6041), nelze přímo použít v rámci posuzování obvyklého bydliště dětí ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení.

37 „Obvyklé bydliště“ dítěte ve smyslu čl. 8 odst. 1 nařízení musí být stanoveno na základě všech konkrétních skutkových okolností v každém jednotlivém případě.

38 Kromě fyzické přítomnosti dítěte v členském státě je třeba zohlednit další skutečnosti, které mohou nasvědčovat tomu, že tato přítomnost nemá pouze dočasnou či příležitostnou povahu a že pobyt dítěte vykazuje jistou integraci v rámci sociálního a rodinného prostředí.

39 Zejména musí být přihlédnuto k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě.

40 Jak uvedla generální advokátka v bodě 44 svého stanoviska, záměr rodičů usadit se s dítětem v jiném členském státě vyjádřený pomocí určitých hmatatelných opatření, jako je koupě či nájem bytu v hostitelském členském státě, může být indicií pro přemístění obvyklého bydliště. Další indicií může být podání žádosti o sociální bydlení u dotčených orgánů uvedeného státu.

41 Naopak okolnost, že děti pobývají v členském státě, v němž během krátkého období několikrát změní bydliště, může hovořit pro skutečnost, že se obvyklé bydliště těchto dětí v tomto členském státě nenachází.

42 Vnitrostátní soud by měl určit místo obvyklého bydliště dětí ve světle kritérií uvedených v bodech 38 až 41 tohoto rozsudku.

43 Není však vyloučeno, že se na konci tohoto posouzení ukáže jako nemožné určit členský stát, v němž se nachází obvyklé bydliště dítěte. V takovémto výjimečném případě a v případě, že se nepoužije článek 12 nařízení, který se týká příslušnosti vnitrostátních soudů k rozhodování ve věcech rodičovské zodpovědnosti, pokud jde o otázky spojené s návrhem na rozvod, rozluku nebo na prohlášení manželství za neplatné, stanou se příslušnými k rozhodování ve věci samé podle čl. 13 odst. 1 nařízení vnitrostátní soudy členského státu, v němž je dítě přítomno.

44 V důsledku toho je třeba odpovědět na druhou otázku tak, že pojem „obvyklé bydliště“ podle čl. 8 odst. 1 nařízení musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě.

Ke třetí otázce

45 Touto otázkou chce předkládající soud zaprvé zjistit, za jakých podmínek je příslušný k přijetí takového zajišťovacího opatření, jakým je převzetí péče o dítě podle čl. 20 odst. 1 nařízení. Zadruhé se táže, zda může být takové opatření použito v souladu s vnitrostátním právem a zda jsou ustanovení tohoto práva týkající se těchto opatření závazná. Zatřetí chce zjistit, zda je po přijetí uvedeného zajišťovacího opatření nutné postoupit věc příslušnému soudu jiného členského státu.

46 Podle čl. 20 odst. 1 nařízení nebrání ustanovení tohoto nařízení v naléhavých případech soudům členského státu, pokud jde o osoby a majetek v tomto státě, přijmout předběžná a zajišťovací opatření přípustná podle práva tohoto členského státu, a to i když je podle tohoto nařízení k rozhodování ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.

47 Ze samotného znění tohoto ustanovení vyplývá, že přijetí opatření ve věci rodičovské zodpovědnosti soudy členského státu, které nejsou příslušné k rozhodování ve věci samé, podléhá kumulativnímu splnění tří podmínek, totiž:

– dotčená opatření musí být naléhavá;

– musí se týkat osob a majetku nacházejících se v členském státě, v němž je sídlo soudu, u něhož bylo řízení zahájeno, a

– musí mít dočasnou povahu.

48 Tato opatření jsou použitelná na děti, které mají své obvyklé bydliště v jednom členském státě, pobývají dočasně či příležitostně v jiném členském státě a nacházejí se v situaci, která může závažným způsobem ohrozit blaho dětí, včetně jejich zdraví či vývoje, což odůvodňuje okamžité přijetí ochranných opatření. Dočasná povaha takových opatření vyplývá ze skutečnosti, že podle čl. 20 odst. 2 nařízení pozbývají tato opatření účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný k rozhodování ve věci samé přijal opatření, která považuje za vhodná.

49 Nařízení nezahrnuje hmotněprávní ustanovení ohledně druhu naléhavých opatření, která musí být použita.

50 Článek 20 odst. 1 nařízení stanoví, že předběžná či zajišťovací opatření, která jsou soudy členského státu oprávněny přijmout v naléhavém případě, jsou opatření „přípustná podle práva tohoto členského státu“.

51 V této souvislosti přísluší vnitrostátnímu zákonodárci, aby formuloval opatření, která jsou vnitrostátní orgány povinny za účelem ochrany nejlepšího zájmu dítěte přijmout, a stanovil procesní podmínky jejich výkonu.

52 Protože přijetí takových opatření spočívá na ustanoveních vnitrostátního práva, musí jejich závaznost vyplývat z dotčených vnitrostátních právních předpisů.

53 Zbývá ověřit, zda je po přijetí zajišťovacího opatření nutné postoupit věc bez návrhu příslušnému soudu jiného členského státu.

54 Podle čl. 15 odst. 1 písm. b) nařízení mohou soudy členského státu příslušné ve věci, pokud se domnívají, že soud jiného členského státu, ke kterému má dítě zvláštní vztah, je vzhledem ke svému umístění vhodnější k projednání věci, požádat soud tohoto členského státu, aby převzal příslušnost.

55 V rámci ustanovení týkajících se pravidel pro příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti je uvedený článek 15 jediný, který upravuje žádost soudu jiného členského státu o převzetí příslušnosti.

56 Nařízení neukládá vnitrostátním soudům, které přijímají předběžná a zajišťovací opatření, povinnost postoupit věc po výkonu těchto opatření soudu jiného členského státu.

57 Zcela jiná je otázka, zda vnitrostátní soudy, které přijaly předběžná a zajišťovací opatření, o tom musí informovat příslušné soudy jiného členského státu.

58 Jak bylo uvedeno v bodě 48 tohoto rozsudku, podle čl. 20 odst. 2 nařízení pozbývají předběžná a zajišťovací opatření účinnosti v případě, že soud členského státu příslušný k rozhodování ve věci samé přijal opatření, která považuje za vhodná.

59 Protože předběžná a zajišťovací opatření mají dočasnou povahu, může vzhledem k okolnostem fyzického, psychického a intelektuálního vývoje dítěte vyvstat potřeba předčasného zásahu příslušného soudu za účelem přijetí konečného opatření.

60 Nezbytnost a naléhavost konečných opatření musí být posouzeny vzhledem k situaci dítěte, jeho očekávanému vývoji a účinnosti přijatých předběžných a zajišťovacích opatření.

61 V této souvislosti si ochrana nejlepšího zájmu dítěte může vyžádat, aby vnitrostátní soud, který předběžná a zajišťovací opatření přijal, o nich informoval, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení, příslušný soud jiného členského státu.

62 Spolupráce ve věcech týkajících se rodičovské zodpovědnosti je upravena v článku 55 nařízení a zahrnuje zejména shromažďování, jakož i výměnu informací o situaci dítěte, o probíhajících řízeních a o všech rozhodnutích týkajících se dítěte.

63 Článek 55 písm. c) nařízení stanoví komunikaci soudů členských států při aplikaci tohoto nařízení.

64 Z toho plyne, že pokud to vyžaduje ochrana nejlepšího zájmu dítěte, musí vnitrostátní soud, který předběžná či zajišťovací opatření přijal, informovat o jejich přijetí, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení, příslušný soud jiného členského státu.

65 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na třetí otázku odpovědět tak, že o takovém zajišťovacím opatření, jakým je převzetí dětí do péče, může rozhodnout vnitrostátní soud podle článku 20 nařízení, jestliže jsou splněny následující podmínky:

– dotčená opatření musí být naléhavá;

– musí se týkat osob nacházejících se v dotyčném členském státě a

– musí mít dočasnou povahu.

Přijetí uvedeného opatření i jeho závaznost jsou stanoveny v souladu s vnitrostátním právem. Po přijetí zajišťovacího opatření není vnitrostátní soud povinen postoupit věc soudu jiného členského státu, který je příslušný ve věci samé. Pokud to však vyžaduje nejlepší zájem dítěte, musí vnitrostátní soud, který předběžná či zajišťovací opatření přijal, informovat o jejich přijetí, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení, příslušný soud jiného členského státu.

Ke čtvrté otázce

66 Podstatou této otázky předkládajícího soudu je, zda v případě, že soud členského státu není vůbec příslušný, musí prohlásit svou nepříslušnost nebo postoupit věc soudu jiného členského státu.

67 Článek 17 nařízení stanoví, že „[p]okud je soudu některého členského státu předložena věc, k níž není podle tohoto nařízení příslušný a k níž je podle tohoto nařízení příslušný soud jiného členského státu, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepříslušnost".

68 Jak bylo konstatováno v bodě 55 tohoto rozsudku, je v rámci ustanovení týkajících se pravidel pro příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti uvedený článek 15 jediný, který upravuje žádost soudu jiného členského státu o převzetí příslušnosti.

69 Za předpokladu, že se soud jednoho členského státu prohlásí bez návrhu za nepříslušný, nestanoví nařízení, že je nutné věc postoupit soudu jiného členského státu.

70 Avšak z důvodů totožných s těmi, které byly uvedeny v bodech 59 až 63 tohoto rozsudku a pokud to vyžaduje ochrana nejlepšího zájmu dítěte, je vnitrostátní soud, který bez návrhu prohlásil svou nepříslušnost, povinen informovat o tom, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení, příslušný soud jiného členského státu.

71 Je tudíž třeba na čtvrtou otázku odpovědět tak, že pokud soud jednoho členského státu není příslušný, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepříslušnost, aniž by byl povinen postoupit věc jinému soudu. Pokud to však vyžaduje ochrana nejlepšího zájmu dítěte, je vnitrostátní soud, který bez návrhu prohlásil svou nepříslušnost, povinen informovat o tom, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení, příslušný soud jiného členského státu.

K nákladům řízení

72 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

1) **Článek 1 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládán tak, že rozhodnutí, které nařizuje okamžité převzetí péče o dítě a jeho umístění mimo vlastní rodinu, spadá pod pojem „občanskoprávní věci" ve smyslu tohoto ustanovení, pokud toto rozhodnutí bylo přijato v rámci pravidel veřejného práva na ochranu dítěte.**

2) **Pojem „obvyklé bydliště" podle čl. 8 odst. 1 nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že toto bydliště odpovídá místu, které vykazuje určitou integraci dítěte v rámci sociálního a rodinného prostředí. Za tímto účelem**

musí být přihlédnuto zejména k trvání, pravidelnosti, podmínkám a důvodům pobytu na území členského státu a přestěhování rodiny do tohoto státu, ke státní příslušnosti dítěte, k místu a podmínkám školní docházky, k jazykovým znalostem, jakož i k rodinným a sociálním vazbám dítěte v uvedeném státě. Vnitrostátnímu soudu přísluší určit místo obvyklého bydliště dítěte s přihlédnutím ke všem konkrétním skutkovým okolnostem v každém jednotlivém případě.

3) **O takovém zajišťovacím opatření, jakým je převzetí dětí do péče, může rozhodnout vnitrostátní soud podle článku 20 nařízení č. 2201/2003, jestliže jsou splněny následující podmínky:**

– **dotčená opatření musí být naléhavá;**

– **musí se týkat osob nacházejících se v dotyčném členském státě a**

– **musí mít dočasnou povahu.**

Přijetí uvedeného opatření i jeho závaznost jsou stanoveny v souladu s vnitrostátním právem. Po přijetí zajišťovacího opatření není vnitrostátní soud povinen postoupit věc soudu jiného členského státu, který je příslušný ve věci samé. Pokud to však vyžaduje nejlepší zájem dítěte, musí vnitrostátní soud, který předběžná či zajišťovací opatření přijal, informovat o jejich přijetí,

přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení č. 2201/2003, příslušný soud jiného členského státu.

4) Pokud soud jednoho členského státu není příslušný, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepříslušnost, aniž by byl povinen postoupit věc jinému soudu. Pokud to však vyžaduje ochrana nejlepšího zájmu dítěte, je vnitrostátní soud, který bez návrhu prohlásil svou nepříslušnost, povinen informovat o tom, přímo nebo prostřednictvím ústředního orgánu určeného podle článku 53 nařízení č. 2201/2003, příslušný soud jiného členského státu.

Podpisy.